

Πρόληψη και αντιμετώπιση της αιμορραγίας της λοχείας

Αναβαθμισμένη Οδηγία για την περίπτωση εθλειμματικών υποδομών

Μετάφραση – Επιμέλεια
Ειρήνη Λιάγκα

**I.C.M.
ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΗΡΙΑ ΟΔΗΓΙΑ**

Εισαγωγή

Η Διεθνής Συνομοσπονδία Μαιών και η F.I.G.O. συνεργάζονται σε μια παγκόσμια προσπάθεια μείωσης της περιγεννητικής μητρικής θνησιμότητας και νοσηρότητας.

Προτείνονται αποτελεσματικές παρεμβάσεις βασισμένες σε έρευνες, οι οποίες όταν εφαρμοσθούν σωστά, με τη συγκατάθεση της γυναίκας, μπορούν να περιορίσουν τα περιστατικά μητρικής θνησιμότητας και νοσηρότητας. Αυτή η Οδηγία αντισταθμίζει την τρέχουσα επιστήμη της πρόληψης και αντιμετώπισης της αιμορραγίας της λοχείας (PPH), σε συνέχεια της πρώτης Κατευθυντήριας Οδηγίας από το 2003 με τίτλο: “Διαχείριση του 3ου σταδίου τοκετού με σκοπό την πρόληψη της αιμορραγίας της λοχείας”.

Το 30% περίπου των περιγεννητικών μητρικών θανάτων διεθνώς οφείλονται στην αιμορραγία, κυρίως κατά τη λοχεία. Οι περισσότεροι από αυτούς τους θανάτους συμβαίνουν σε αναπτυσσόμενες χώρες τόσο σε Νοσοκομείο όσο και εξωνοσοκομειακά, όπου είναι ανύπαρκτα τα μέσα ή υπάρχει έλλειψη αυτών, έλλειψη εξοπλισμού και προσωπικού κατάλληλα εκπαιδευμένου, που ο συνδυασμός αυτών να μπορεί να αποτρέψει και να χειρισθεί περιστατικά αιμορραγίας της λοχείας και αιμορραγικού σοκ. Ο στόχος της μείωσης της μητρικής θνησιμότητας κατά 75% έως το 2015 θα παραμείνει δύσκολος στην υλοποίηση, εκτός και αν το πρόβλημα της PPH αντιμετωπισθεί ως προτεραιότητα στις αναπτυσσόμενες χώρες.

Κλήση για δράση

Παρά τις ενέργειες για ασφαλή μητρότητα από το 1987 οι γυναίκες εξακολουθούν να πεθαίνουν στη γέννα. Οι γυναίκες που ζουν σε χαμηλές κοινωνικοοικονομικές συνθήκες είναι οι πιο ευάλωτες λόγω των συνοδών νόσων, της ανέχειας, των διακρίσεων και της περιορισμένης πρόσβασης σε υπηρεσίες υγείας. Η I.C.M. και η F.I.G.O. έχουν έναν κεντρικό ρόλο να παίξουν με το να βελτιώσουν την ικανότητα των Μαιών-Μαιευτών και Μαιευτήρων, οι οποίοι θα μειώσουν τη μητρική θνησιμότητα λόγω PPH μέσω των ασφαλών, αποτελεσματικών και αξιόπιστων προσεγγίσεων που περιγράφονται σ’ αυτή την Οδηγία. Με τη σειρά τους οι εθνικοί επιστημονικοί σύλλογοι πρέπει να κινητοποιηθούν και να καθοδηγήσουν αυτή την προσπάθεια ώστε:

- Να ασκήσουν πιέσεις στις κυβερνήσεις έτσι ώστε όλες οι γυναίκες να έχουν πρόσβαση στις υπηρεσίες υγείας.
- Να διεκδικήσουν το δικαίωμα της κάθε γυναίκας να έχει Μαιευτήρα, Μαία ή άλλον εκπαιδευμένο επαγγελματία υγείας που θα παρίσταται στον τοκετό.

- Να γνωστοποιήσουν αυτή την Οδηγία με όλα τα διαθέσιμα μέσα σ' όλες τις Μαίες κι όλους τους Μαιευτές.
- Να εκπαιδεύσουν τόσο τα μέλη τους όσο και τους άλλους επαγγελματίες υγείας που εμπλέκονται στον τοκετό, τους πολιτικούς όσο και το κοινό σχετικά με τις οδηγίες που αναφέρονται στην παρούσα Οδηγία και σχετίζονται με την ανάγκη κατάλληλης φροντίδας κατά τον τοκετό.
- Να αντιμετωπίσουν νόμους και κανονισμούς που εμποδίζουν την πρόσβαση σε επείγουσα ιατρική φροντίδα και ειδικά τις ισχύουσες πολιτικές, που απαγορεύουν στις Μαίες να χορηγούν μητροσυσπαστικά.
- Να εξασφαλίσουν ότι όλοι οι επαγγελματίες υγείας που εμπλέκονται στον τοκετό, έχουν την απαιτούμενη εκπαίδευση, είναι κατάλληλοι για την υποδομή στην οποία εργάζονται, μπορούν να χορηγούν μητροσυσπαστικά φάρμακα τα οποία πρέπει να είναι διαθέσιμα και σε επαρκή ποσότητα, διαθέσιμα για χρήση και να έχουν τη δυνατότητα να εφαρμόζουν άλλες προσεγγίσεις που περιγράφονται σ' αυτή την Οδηγία.
- Να εντάξουν τις συστάσεις αυτής της Οδηγίας σε τρέχοντα προγράμματα και πρωτόκολλα δράσης.
- Να εγκρίνουν τη χρήση misoprostol (μισοπροστόλης) για την αντιμετώπιση της PPH.

Αποφυγή και πρόληψη της αιμορραγίας της λοχείας

Η έγκυος γυναίκα πιθανόν να αντιμετωπίσει μια απειλητική για τη ζωή της αιμορραγία κατά τον τοκετό. Οι γυναίκες με αναιμία είναι πιο ευάλωτες σ' αυτήν. Ευτυχώς, τα περισσότερα περιστατικά PPH μπορούν να αντιμετωπισθούν. Η διαθεσιμότητα κατάλληλων υποδομών, τα διαθέσιμα υλικά και μέσα και οι καλά εκπαιδευμένοι επαγγελματίες υγείας καθορίζουν και την ποικιλία των προσεγγίσεων αντιμετώπισής της.

Ενεργή διαχείριση του 3ου σταδίου του τοκετού (AMTSL)

Τα δεδομένα υποστηρίζουν τη διαχείριση του 3ου σταδίου του τοκετού από σωστά εκπαιδευμένους επαγγελματίες υγείας, ασχέτως από πού αυτοί ασκούν την εργασία τους. Η AMTSL μειώνει τα περιστατικά της αιμορραγίας της λοχείας, την ποσότητα της απώλειας του αίματος και γι' αυτό θα έπρεπε να συμπεριλαμβάνεται σε κάθε πρόγραμμα πρόληψης, που στοχεύει στη μείωση των θανάτων από PPH.

Οι συνήθεις ενέργειες που περιλαμβάνει η AMTSL είναι:

- η χορήγηση ωκυτοκίνης ή άλλου μητροσυσπαστικού/μητροσυσταλτικού φαρμάκου μέσα στο 1ο λεπτό από τη γέννηση του νεογνού,
- η ελεγχόμενη έλξη του ομφαλίου λώρου,
- οι μαλάξεις στη μήτρα μετά την έξοδο του πλακούντα, όπως έχει προταθεί ως ο κατάλληλος χειρισμός.

(Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με την AMTSL δεξ την Κατευθυντήρια Οδηγία: «Διευθέτηση 3ου σταδίου τοκετού για την πρόληψη της αιμορραγίας της λοχείας», Περιοδικό "ΕΛΕΥΘΩ", Β' Περίοδος, Τόμος 11ος, Τεύχος 3 – Απόδοση: Π. Χάδλα.)

Μισοπροστόλη και πρόληψη της αιμορραγίας της λοχείας

Σε περιπτώσεις όπου δεν υπάρχει διαθέσιμη ωκυτοκίνη ή οι διαθέσιμοι επαγγελματίες υγείας δεν είναι καλά εκπαιδευμένοι, η χορήγηση μισοπροστόλης το συντομότερο μετά την έξοδο του νεογνού μειώνει την περιγεννητική αιμορραγία. Οι συχνότερες παρενέργειες είναι η υπερπυρεξία και το παροδικό ρίγος. Η χορήγηση μισοπροστόλης περιλαμβάνει τα εξής σημεία:

- Χορήγηση 600 micrograms μισοπροστόλης στη γυναίκα από του στόματος ή υπογλώσσια μετά την έξοδο του νεογνού.
- Ελεγχόμενη έλξη του ομφαλίου λώρου MONON εφόσον είναι παρών εκπαιδευμένος επαγγελματίας.
- Κατάλληλο για την περίπτωση μασάζ (μαλάξεις) στη μήτρα μετά την έξοδο του πλακούντα.

Σε περίπτωση που δεν υπάρχουν διαθέσιμα μητροσυσπαστικά/μητροσυσταλτικά φάρμακα ως υλικά ή δεν το επιτρέπει ο τόπος εκτέλεσης του τοκετού, η I.C.M. σε απουσία τρεχόντων δεδομένων ή όταν δεν υπάρχουν διαθέσιμα τέτοια φάρμακα προτείνει είτε στον εκπαιδευμένο, είτε στον μη εκπαιδευμένο επαγγελματία υγείας που παρίσταται στον τοκετό τα εξής:

- αναμονή για σημεία αποκόλλησης του πλακούντα,
- ενθάρρυνση της μητρικής προσπάθειας να αποβάλει με τις συσπάσεις τον πλακούντα και εφόσον κριθεί απαραίτητη η χρήση της όρθιας θέσης της γυναίκας,
- ελεγχόμενη έλξη του ομφαλίου λώρου ΔΕΝ ΣΥΝΙΣΤΑΤΑΙ σε απουσία μητροσυσπαστικών φαρμάκων ή προ της εμφάνισης σημείων αποκόλλησης του πλακούντα κι αυτό γιατί μπορεί να προκληθεί μερική

- αποκόλληση του πλακούντα, αποκόλληση ομφαλίου λώρου, μεγάλη αιμορραγία, συστροφή μήτρας κλπ.
- κατά περίπτωση χρήση μαλάξεων στη μήτρα μετά την έξοδο του πλακούντα.

Αντιμετώπιση της αιμορραγίας της λοχείας

Παρόλες τις μεγάλες προόδους πρόληψης της PPH κάποιες γυναίκες θα απαιτούν αντιμετώπιση της εκσεσημασμένης αιμορραγίας. Προς το παρόν, η βάση της φροντίδας σύμφωνα με την Επείγουσα Μαιευτική Φροντίδα περιλαμβάνει τη χορήγηση ενδομυϊκώς ή ενδοφλεβίως μητροσυσπαστικών φαρμάκων και τη διαχειρής αφαίρεση του πλακούντα ή των υπολειμμάτων του. Η συνύπαρξη διαθέσιμης οργανωμένης επείγουσας γυναικολογικής φροντίδας ως υποδομή ή ως μονάδα, συμπεριλαμβάνει και τη δυνατότητα για μετάγγιση αίματος ή/και χειρουργείο. Οποιοσδήποτε από τους επαγγελματίες που παρευρίσκεται στον τοκετό μπορεί να διδαχθεί απλές, βασικές αλλά σωτήριες τεχνικές και γνώσεις, που θα μπορούν να εφαρμοσθούν ακόμη και στο σπίτι, κατάλληλες γι' αυτές τις συνθήκες.

Η μισοπροστόλη στην αντιμετώπιση της αιμορραγίας της λοχείας

Ενώ υπάρχει μειωμένη πληροφόρηση σχετικά με την επίδραση της μισοπροστόλης για την αντιμετώπιση της PPH, μπορεί να χρησιμοποιηθεί σε υποδομές όχι καλά αναπτυγμένες και έχει χρησιμοποιηθεί μόνη της ή σε συνδυασμό με ωκυτοκίνη. Στη βιβλιογραφία μια ποικιλία από δόσεις και τρόπους χορήγησης έχουν δώσει ελπιδοφόρα αποτελέσματα. Σε τοκετούς στο σπίτι, χωρίς εκπαιδευμένο πρόσωπο στον τοκετό, η μισοπροστόλη μπορεί να είναι η μόνη τεχνολογικά διαθέσιμη για τον έλεγχο της αιμορραγίας της λοχείας. Η καλύτερη θεραπευτική αγωγή-αντιμετώπιση της PPH δεν έχει ακόμη καθορισθεί. Μια δημοσιευμένη μελέτη αντιμετώπισης της βρήκε πως 1.000 micrograms, που χορηγούνται από το ορθό, μειώνουν σημαντικά την ανάγκη για περαιτέρω χειρισμούς. Μελέτες κινούνται προς τον καθορισμό της πιο δραστικής και ασφαλούς δόσης για την αντιμετώπιση της PPH. Μια σπάνια περίπτωση μη θανατηφόρας υπερπυρεξίας αναφέρθηκε μετά από χορήγηση 800 micrograms μισοπροστόλης, που χορηγήθηκε από το στόμα.

ΣΗΜΕΙΩΣΗ: ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΕΣ ΔΟΣΕΙΣ ΜΙΣΟΠΡΟΣΤΟΛΗΣ ΔΕΝ ΣΥΝΙΣΤΩΝΤΑΙ.

ΧΡΗΣΟΥΝ ΠΕΡΑΙΤΕΡΩ ΕΡΕΥΝΑΣ ΤΑ ΕΞΗΣ ΣΗΜΕΙΑ:

- Ο καθορισμός της ιδανικής δόσης μισοπροστόλης για την αποφυγή και αντιμετώπιση της PPH είναι όσο το δυνατό πιο δραστική, αλλά και θα ελαχιστοποιεί τον κίνδυνο από τυχόν παρενέργειες.
- Στον καθορισμό της πλέον πιο αποτελεσματικής μεθόδου διαχείρισης του 3ου σταδίου τοκετού, όταν μητροσυσπαστικά ΔΕΝ είναι διαθέσιμα.
- Στην αξιολόγηση της καλύτερης μέτρησης της ποσότητας αίματος στην πρακτική που εφαρμόζει ο επαγγελματίας του τοκετού στις αιμορραγίες.
- Εναλλακτικές επιλογές για αντιμετώπιση της PPH σε χαμηλά κοινωνικοοικονομικά επίπεδα υποδομών και ιδιαίτερα τεχνικές, όπως ο επιπωματισμός της μήτρας.
- Ο καθορισμός και η ταυτότητα της αποτελεσματικής και κατάλληλης εκπαίδευσης και υποστήριξης των επαγγελματιών που σχετίζονται με τον τοκετό και τα μέσα και προσόντα που χρειάζονται για την αντιμετώπιση της PPH.

Κατευθυντήρια Οδηγία προς τους Συλλόγους-Μέλη της Διεθνούς Συνομοσπονδίας Μαιών

Τόσο η Διεθνής Συνομοσπονδία Μαιών όσο και η F.I.G.O. προσυπογράφουν διεθνείς συστάσεις, που δίνουν έμφαση στη σημασία των κατάλληλα εκπαιδευμένων επαγγελματιών που εμπλέκονται στον τοκετό και στη βελτίωση των μέσων των υποδομών, ως κέντρο των προσπαθειών της μείωσης περιγεννητικής θνησιμότητας και νοσηρότητας. Τέτοιες αρχές δείχνουν αυτό που είναι βασικό, ανθρώπινο δικαίωμα κάθε γυναίκας.

Για να διευθετηθεί η PPH θα απαιτηθεί ένας συνδυασμός προσεγγίσεων με σκοπό να διευρυνθεί η πρόσβαση στην κατάλληλη φροντίδα υγείας και την ίδια στιγμή διαρκής και σωτήρια παρέμβαση με σκοπό τη συνεχή φροντίδα είτε στην κοινότητα, είτε στο Νοσοκομείο. Οι διαφορετικές επιλογές τοκετού (εξωνοσοκομειακά ή ενδονοσοκομειακά) που έχουν οι γυναίκες, απαιτούν διαφορετικές προσεγγίσεις πρόληψης και αντιμετώπισης της PPH.

Σχετικά έγγραφα της Διεθνούς Συνομοσπονδίας Μαιών

Επειδή τα σχετικά έγγραφα της παρούσας Οδηγίας είναι εκτενή, δεν γίνεται εδώ η αναφορά τους. Οποιοσδήποτε τα θελήσει μπορεί να απευθυνθεί στο Σ.Ε.Μ.Α. και να του δοθούν.